

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО І ПРОЦЕС

УДК 346.26/346.5

DOI: 10.36550/2522-9230-2022-12-64-69

Ментух Наталія Феліксісмівна,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри конституційного, адміністративного

та фінансового права Юридичного факультету

Західноукраїнського національного університету

e-mail: n.mentuh@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-1016-7635>**Шевчук Оксана Романівна,**

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри конституційного, адміністративного

та фінансового права Юридичного факультету

Західноукраїнського національного університету

e-mail: yashchushchak@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-6453-355X>**ПРАВОВІ АСПЕКТИ ОПОДАТКУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

У даній науковій статті висвітлюється проблематика оподаткування господарської діяльності суб'єктів господарювання в Україні в умовах воєнного стану. Теоретичний та практичний інтерес до дослідження проблем правового забезпечення оподаткування господарської діяльності суб'єктів господарювання в Україні в умовах воєнного стану насамперед пов'язаний із соціальними, економічними та геополітичними метаморфозами, що відбуваються у світі останніми роками. У сучасних реаліях України стикається з низкою питань, вирішення яких безпосередньо пов'язане з виявленням та аналізом джерел реальних та потенційних загроз для суб'єктів господарювання в Умовах воєнного стану. Значна кількість глобальних загроз вимагає створення спеціальних адміністративно-правових механізмів регулювання суспільних відносин, що виникають за надзвичайних ситуацій військового, соціального, техногенного та природного характеру.

Метою цієї статті є дослідження окремих форм оподаткування господарської діяльності суб'єктів господарювання в Україні в умовах воєнного стану.

Автори приходять до висновку, що бізнес продовжив сплату податків до державного бюджету і навіть сплачує їх заздалегідь. У лютому 2022 року до загального фонду державного бюджету надійшло 104,6 млрд грн (перевиконання місячного розпису на 29,3%, або 23,7 млрд грн). За планованого дефіциту у сумі 66,2 млрд грн у перші два місяці 2022 року профіцит загального фонду становив 13,1 млрд грн, а державного бюджету України загалом - 24 млрд грн.;

НБУ оперативно переказав частину прибутку на розподіл у сумі майже 19 млрд грн до держбюджету України для фінансового забезпечення функціонування держави в умовах воєнного стану;

Таким чином, суцільна дерегуляція бізнесу та запровадження податкових пільг – єдиний шлях задля ефективного функціонування економіки, нормального здійснення господарської діяльності суб'єктами господарювання в умовах воєнного стану. До того, низка прийнятих змін вже демонструють свою ефективність.

Ключові слова: воєнний стан, господарська діяльність, суб'єкти господарювання, оподаткування, дерегуляція бізнесу.

Mentukh N., Shevchuk O. LEGAL ASPECTS OF TAXATION OF ECONOMIC ACTIVITY OF BUSINESS ENTITIES IN UKRAINE UNDER MARTIAL LAW

This scientific article covers the issue of taxation of economic activity of economic entities in Ukraine under martial law. Theoretical and practical interest in the study of the problems of legal support of taxation of economic activity of economic entities in Ukraine under martial law is primarily related to social, economic and geopolitical metamorphoses occurring in the world in recent years. In the current realities of Ukraine, it faces a number of issues, the solution of which is directly related to the identification and analysis of sources of real and potential threats to business entities under martial law. A significant number of global threats require the creation of special administrative and legal mechanisms for regulating public relations that arise in emergencies of military, social, man-made and natural nature.

The purpose of this article is to study certain forms of taxation of economic activity of economic entities in Ukraine under martial law.

The authors conclude that the business has continued to pay taxes to the state budget and even pays them in advance. In February 2022, the general fund of the state budget received UAH 104.6 billion (overfulfillment of the monthly schedule by 29.3%, or UAH 23.7 billion). With the planned deficit of UAH 66.2 billion in the first two months of 2022, the general fund

surplus amounted to UAH 13.1 billion, and the state budget of Ukraine as a whole - UAH 24 billion;

The NBU promptly transferred part of the profits for distribution in the amount of almost UAH 19 billion to the state budget of Ukraine to finance the functioning of the state under martial law;

Thus, the continuous deregulation of business and the introduction of tax benefits is the only way for the effective functioning of the economy, the normal conduct of economic activity by economic entities in a state of war. In addition, a number of adopted changes are already demonstrating their effectiveness.

Key words: martial law, economic activity, business entities, taxation, business deregulation.

Постановка проблеми. Вкрай життєво важливого значення для народу України на сьогодні набули питання оборони держави України, захисту її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності. Функціонування національної економіки, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інших державних органів, Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту, підприємств, установ і організацій здійснюється в умовах особливого періоду, а саме – воєнного стану. Саме тому, забезпечення належного правового регулювання провадження господарської діяльності за даних обставин стає основою формування національних оборонних спроможностей.

Варто відзначити, що у розділі 8 ГК України закріплено спеціальні режими господарювання, а саме: спеціальних (вільних) економічних зон; концесії; інших видів спеціальних режимів господарської діяльності (виключної (морської) економічної зони України, на державному кордоні України, в санітарно - захисних та інших охоронних зонах, на територіях і об'єктах, що особливо охороняються, в окремих галузях економіки, в умовах надзвичайного стану, надзвичайної екологічної ситуації, воєнного стану) [1].

У своїй роботі А.В. Матвеева робить висновок, що законодавець розрізняє: спеціальний правовий режим господарювання (як загальне поняття) та спеціальний правовий режим господарювання в окремих галузях народного господарства (як родове поняття). Причому до останнього закон відносить спеціальний режим господарювання у Збройних Силах України [2, с. 143].

У своєму дослідженні О.Р. Зельдіна зазначає, що особливостями спеціального правового режиму є: поєднання норм права, що встановлюють специфіку правового регулювання для досягнення певних цілей; використання специфічних правових засобів; відособленість юридичних норм, які комплексно регулюють організацію та здійснення господарської діяльності. На думку автора, поняття спеціального режиму господарювання обґрунтовано, як правовий режим, який встановлює особливий порядок організації та здійснення господарської діяльності на певній території, у певній галузі економіки, що відрізняється від загального режиму господарської діяльності, передбаченого законодавством, і вводиться державою з метою забезпечення розумного поєднання публічних і приватних інтересів за допомогою встановлення обмежень та/або заохочень для суб'єктів господарювання [3, с. 9].

Господарська діяльність, яка здійснюється в умовах особливого періоду, безсумнівно, варто віднести до окремих спеціальних режимів господарської діяльності. В свою чергу, ГК регулює господарську діяльність лише за однією із складових особливого періоду, яку віднесено до спеціальних режимів – це провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Науково-теоретичною основою аналітичного дослідження стали праці таких вітчизняних та зарубіжних науковців, які досліджували проблематику оподаткування господарської діяльності суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану. Проблеми вдосконалення та розвитку надзвичайних правових режимів у своїх працях розглядали як вітчизняні дослідники Я.М. Магазинер, А.С. Алексєєв, В.М. Гессен, так і сучасні зарубіжні науковці Bagby, John W., Aalberts, Robert J., Janet McLean, Nicole Roughan, Arie Rosen, Jesse Wall. Разом з тим, висловлені ними позиції мають здебільшого узагальнюючий характер. Таким чином, на сьогодні існує об'єктивна необхідність глибокого і ґрунтовного дослідження питання оподаткування господарської діяльності суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану. Компаративний аналіз інституту правового режиму воєнного стану зумовлений підвищенням рівня економічного, політичного та воєнного впливу одних держав і союзів та зростання впливу інших держав, які претендують на всеосяжне домінування у різноманітних процесах.

Метою статті є дослідження особливостей оподаткування господарської діяльності суб'єктів господарювання в Україні в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. Господарська діяльність в умовах спеціального режиму господарювання регулюється на основі загального законодавства із врахуванням особливостей, визначених спеціальним законодавством. Встановлення спеціального режиму господарювання дає можливість досягти ефективності реалізації норм права на тих територіях або галузях економіки, де загальних норм права для цього недостатньо [3, с. 9].

Таким чином, спеціальний режим існує тоді, коли: 1) є необхідність у запровадженні особливих умов господарювання; 2) на підставі спеціальної процедури державою введений або встановлений особливий правовий режим; 3) здійснюється реалізація спеціальних норм права щодо введення особливого правового режиму.

У зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України в Україні введено воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року [4].

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», зазначається, що

«воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводить в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень»[4].

На думку М.М. Прохоренко, сферу господарських відносин в особливий період становлять: 1) організаційно-господарські відносини органів державної влади, військового командування, правоохоронних органів, військових адміністрацій щодо належного запровадження та подальшої реалізації особливого періоду; 2) господарсько-виробничі відносини підприємств, установ та організацій при безпосередньому здійсненні господарської діяльності з урахуванням нормативно закріплених обмежень прав та свобод цієї діяльності; 3) внутрішньогосподарські відносини з урахуванням обмежень загальних норм в умовах проведення мобілізації (крім цільової), у період дії воєнного стану та/або воєнного часу, та частково у відбудований період після закінчення воєнних дій [5, с. 159].

Після оголошення воєнного стану на території України та від початку активної фази бойових дій більша частина бізнесу була фактично паралізована через безліч обставин, в тому числі починаючи від морального і психологічного шоку, до економічного спаду ділової активності та неможливості здійснення підприємствами своєї господарської діяльності, які знаходяться на території проведення бойових дій.

Поряд із реальним воєнним фронтом, кіберфронтом очевидним та життєво необхідним, як зазначає А. Кузьменко, є запуск потужного економічного фронту, який у сьогоднішні непрості часи є надзвичайно важливим для суспільства. Без економічної активності неможливе повноцінне функціонування держави в умовах воєнного стану [6].

Власне тому держава почала активно запроваджувати комплексні зміни до законодавства та державних програм, які спрямовані на підтримку української економіки.

Цілком зрозуміло, що за таких умов єдиним можливим способом підтримки бізнесу, господарської діяльності є тотальна дерегуляція, лібералізація та посилення державної підтримки.

Відповідно до ст. 417 ГК України зазначається, що «у період дії воєнного стану, введеного на території України або в окремих місцевостях, правовий режим господарської діяльності визначається на основі закону про оборону України, інших законодавчих актів щодо забезпечення обороноздатності держави та законодавства про режим воєнного стану» [1].

В умовах воєнного стану критично важливим є забезпечення належного та безперервного функціонування діяльності суб'єктів господарювання.

В умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні одним із пріоритетних напрямків діяльності Уряду є створення сприятливих умов для ведення бізнесу, що є запорукою економічної перемоги над ворогом.

Підтримка роботи українського бізнесу – важливе завдання для забезпечення економічної спроможності нашої країни протистояти викликам війни. Навіть у повсякденних надскладних умовах держава здійснює доступні кроки, аби підтримати підприємства, що опинились у скрутних умовах.

До таких заходів відноситься дерегуляція, яка передбачає скасування певних регуляторних та інших обмежень для бізнесу.

Відповідно до Указу Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64 «Про введення воєнного стану в Україні» [7] Уряд своєю постановою від 18 березня 2022 року № 314 «Деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану» [8] врегулював цілий ряд інших питань, що стосуються здійснення господарської діяльності, а саме:

1) «на час воєнного стану здійснювати господарську діяльність можна без отримання дозволів, інших документів дозвільного характеру, ліцензій, на підставі декларації про провадження господарської діяльності, яку суб'єкти господарювання подають до Мінекономіки, а суб'єкти господарювання, що здійснюють охоронну діяльність, – до МВС;

2) суб'єкту господарювання надано право за вибором подання декларації незалежно від задекларованого (зареєстрованого) місцезнаходження (місця проживання), місця здійснення господарської діяльності або місцезнаходження відповідного об'єкта: в електронній формі – через Єдиний державний веб-портал електронних послуг, зокрема засобами мобільного додатку Порталу Дія (Дія) або у паперовій формі – через центр надання адміністративних послуг, подана особисто суб'єктом господарювання або уповноваженою особою, надіслана поштою;

3) суб'єкти господарювання, які на підставі декларації набули право на здійснення господарської діяльності, у випадку відсутності відповідних дозвільних документів (документи дозвільного характеру, ліцензії та/або інші результати надання публічних послуг), невідкладно, але не пізніше одного місяця після припинення чи скасування воєнного стану звертаються до відповідних органів ліцензування, дозвільних органів та суб'єктів надання публічних (електронних публічних) послуг

і отримують відповідні дозвільні документи в порядку, строки та на умовах, передбачених законодавством, без зупинення (припинення) їх діяльності;

4) на час воєнного стану зупиняється перебіг строків звернення за отриманням публічних послуг, визначених законодавством. З дня припинення чи скасування воєнного стану перебіг зазначених строків продовжується з врахуванням часу, що минув до їх зупинення;

5) строки дії діючих строкових ліцензій та документів дозвільного характеру автоматично продовжуються на період воєнного стану».

Варто відзначити, що дана постанова передбачає суттєву дерегуляцію господарської діяльності, зокрема, замість близько 600 різних видів ліцензій та дозволів, чинними залишаються лише близько 50. Це, в свою чергу, надасть значний поштовх у розвитку господарської діяльності та економіки загалом в умовах воєнного стану.

Слід зауважити, що 3 березня 2022 року Парламент схвалив Закон про зміни до Податкового кодексу, який передбачає введення нового тимчасового механізму оподаткування суб'єктів господарювання (оподаткування єдиним податком), на який вони добровільно можуть перейти. Зазначені зміни передбачають:

1) встановлення правових особливостей адміністрування єдиного податку з 1 квітня 2022 року і до припинення воєнного стану, а саме:

- можливість для фізичних осіб – підприємців – платників 1 та 2 груп не сплачувати єдиний податок на усій території України з 1 квітня 2022 року і до припинення воєнного стану;

- розширення кола платників податків, що можуть знаходитись спрощеній системі оподаткування третьої групи за рахунок юридичних осіб – суб'єктів господарювання, що працюють у будь-якій організаційно-правовій формі;

- збільшення для платників третьої групи межі доходу до 10 млрд грн на рік та зняття обмежень щодо кількості найманих працівників;

- збільшити кількість платників податків, які не сплачують земельний податок за рахунок платників, які переходять із загальної на спрощену систему оподаткування;

- зменшити ставку до 2% доходу для платників єдиного податку 3 групи;

- Кабінет Міністрів України має право приймати рішення щодо особливостей нарахування та сплати єдиного податку без необхідності внесення змін до Податкового Кодексу.

Втрати бюджету місцевого самоврядування через встановлення певної пільгової політики в оподаткуванні платників єдиного податку (у тому числі земельного податку) можуть бути компенсовані збільшенням доходів платників податків із більшими обсягами річного доходу.

2) до припинення воєнного стану встановлення ставки акцизного податку на пальне у розмірі 0 євро;

Місцеві бюджети більше не отримуватимуть частину паливного акцизу (13,44% – акциз на пальне).

3) з березня 2022 року до кінця наступного року буде скасовано земельний податок та орендна плата за землю у районах, де відбувалися бойові дії та в тимчасово окупованій зоні. Перелік таких територій буде визначено Кабінетом Міністрів України;

4) припинення сплати мінімального податкового зобов'язання на 2022 та 2023 роки на територіях, де ведуться бойові дії, та на тимчасово окупованих територіях;

5) екологічний податок за 2022 рік скасовується в районах, де відбувалися бойові дії в тимчасово окупованій зоні. Перелік цих територій, визначатиметься Кабінетом Міністрів України [9].

Також, зважаючи на надзвичайно важку ситуацію, яка спіткала нашу державу, Торгово-промислова палата України ухвалила рішення спростити процедуру засвідчення форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили), що дає змогу суб'єктам бізнесу відтермінувати виконання договірних зобов'язань. З цією метою ТПП України видала офіційний лист-підтвердження настання форс-мажорних обставин у зв'язку з початком війни з РФ, який опублікувала на своєму офіційному сайті [10].

Кабінетом Міністрів України було повідомлено про розширення програми евакуації підприємств із зони бойових дій на захід України. Спочатку інформація стосовно такої програми з'явилась у месенджерах, а 11 березня поточного року її підтвердило Мінекономіки. Підприємствам пообіцяли створення належних умов для діяльності на новому, безпечнішому місці. Не менш важлива і соціальна складова такої ініціативи, адже вона надає можливість працевлаштування для громадян України [11].

Висновки. Таким чином, суцільна дерегуляція бізнесу та запровадження податкових пільг – єдиний шлях задля ефективного функціонування економіки, нормального здійснення господарської діяльності суб'єктами господарювання в умовах воєнного стану. Зміни, що стосуються оподаткування через введення в Україні воєнного стану, на наш погляд, загалом підтримають бізнес в економічному плані, допоможуть вистояти у нелегких випробуваннях та законно зменшити податкове навантаження. Низка прийнятих законодавчих новацій вже демонструють свою ефективність.

Адже, на сьогодні, головним пріоритетом в господарській діяльності суб'єктів господарювання, для бізнесу загалом є: вистояти, зберегти життя своїх працівників, налагодити роботу в тих регіонах нашої держави, де можлива робота під час війни задля підтримання національної економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18 (№19-20, № 21-22). Ст.144.
2. Матвеева А.В. Здійснення господарської діяльності в умовах дії спеціальних режимів господарювання. *Розвиток підприємництва в Україні: безпека здійснення господарської діяльності*: зб. наук. пр. за підсумками круглого столу (14 грудня 2018 р., м. Харків). редкол.: В. Б. Родченко, С.В. Глібо. Харків: Право. 2018. С. 142-146. URL: <https://ndipzir.org.ua/conference/2018/12/14/RozvytokPidprVUkr18full.pdf#page=1>
3. Зельдіна О.Р. Теоретичні аспекти спеціального режиму господарювання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук. Донецьк. 2007. 33 с.
4. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. №28. Ст. 250.
5. Прохоренко М.М. Правове регулювання господарської діяльності та господарських відносин в особливий період. *Юридичний вісник*. 2016. № 2 (39). С. 151-161.
6. Кузьменко А. Бізнес у воєнний час: як змінилося законодавство. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/28/684801/>
7. Про введення воєнного стану в Україні: указ Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>
8. Деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану: постанова Кабінету Міністрів України від 18 березня 2022 р. № 314. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-2022-п#Text>
9. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану: Закон України від 3 березня 2022 року № 2118-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#Text>
10. Офіційний лист ТПП України щодо засвідчення форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили) від 28.02.2022 р. N 2024/02.0-7.1. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/mus36779?an=2>
11. Державна підтримка бізнесу під час війни: що треба знати. URL: <https://eba.com.ua/derzhavna-pidtrymka-biznesu-pid-chas-vijny-shho-treba-znaty/>

REFERENCES:

1. Hospodars'kyu kodeks Ukrayiny vid 16.01.2003 r. [Economic code of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny– Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*. 2003. №18 (№19-20, № 21-22). St.144. [in Ukrainian]
2. Matveeva A.V. (2018) Zdiysnennya hospodars'koyi diyal'nosti v umovakh diyi spetsial'nykh rezhymiv hospodaryuvannya. *Rozvytok pidpryemnytstva v Ukrayini: bezpeka zdiysnennya hospodars'koyi diyal'nosti [Implementation of economic activity under the conditions of special management regimes. Entrepreneurship development in Ukraine: security of economic activity: coll. Science. etc. following the round table (December 14, 2018, Kharkiv). editor: VB Rodchenko, SV Deep down.]* Kharkiv: Law. 2018. 142-146. URL: <https://ndipzir.org.ua/conference/2018/12/14/RozvytokPidprVUkr18-full.pdf#page=142> [in Ukrainian].
3. Zeldina OR (2007) Teoretychni aspekty spetsial'noho rezhymu hospodaryuvannya: avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya dokt. yuryd. nauk. [Theoretical aspects of the special regime of management: author's ref. dis. for science. degree of Dr. jurid. Science. Donetsk.] 2007. 33 p. [in Ukrainian].
4. Pro pravovyy rezhym voyennoho stanu: Zakon Ukrayiny [On the legal regime of martial law: Law of Ukraine] of May 12, 2015 № 389-VIII. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine. 2015. №28. St. 250 [in Ukrainian].
5. Prokhorenko MM (2016) Pravove rehulyuvannya hospodars'koyi diyal'nosti ta hospodars'kykh vidnosyn v osoblyvyi period. *Yurydychnyy visnyk [Legal regulation of economic activity and economic relations in a special period. Legal Bulletin.]* 2016. № 2 (39). 151-161 [in Ukrainian].
6. Kuzmenko A. Biznes u voyennyi chas: yak zminylosya zakonodavstvo. [Business in wartime: how legislation has changed.] URL: <https://www.althoughda.com.ua/columns/2022/03/28/684801/> [in Ukrainian].
7. Ukaz Prezydenta Ukrayiny Pro vvedennya voyennoho stanu v Ukrayini [Decree of the President of Ukraine on the imposition of martial law in Ukraine] dated February 24, 2022. Retrieved from <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> [in Ukrainian].
8. Deyaki pytannya zabezpechennya provadzhennya hospodars'koyi diyal'nosti v umovakh voyennoho stanu: postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny [Some issues of ensuring economic activity in martial law: the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine] of March 18, 2022 № 314. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-2022-п#Text> [in Ukrainian].
9. Pro vnesennya zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrayiny ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrayiny shchodo osoblyvostey opodatkuvannya ta podannya zvitnosti u period diyi voyennoho stanu: Zakon Ukrayiny [On amendments to the Tax Code of Ukraine and other legislative acts of Ukraine on the peculiarities of taxation and reporting during martial law: Law of Ukraine] of March 3, 2022 № 2118-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#Text> [in Ukrainian].
10. Ofitsiynyy lyst TPP Ukrayiny shchodo zasvidchennya fors-mazhornykh obstavyn (obstavyn

neperebornoyi syly) [Official letter of the CCI of Ukraine on the certification of force majeure (force majeure circumstances)] dated 28.02.2022 N 2024 / 02.0-7.1. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/mus36779?an=2> [in Ukrainian].

11. Derzhavna pidtrymka biznesu pid chas viyny: shcho treba znaty. [Government support for business during the war: what you need to know.] URL: <https://eba.com.ua/derzhavna-pidtrymka-biznesu-pid-chas-vijny-shho-treba-znaty/> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 15.04.2022

УДК 330.34.934:33

DOI: 10.36550/2522-9230-2022-12-69-72

Фомічов Костянтин Сергійович,
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри
міжнародних економічних відносин
Центральноукраїнського національного технічного університету
e-mail: kostyantun_fomichov@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-2062-6441>

ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Стаття присвячена актуальній проблемі забезпечення економічної безпеки організацій. Предметом дослідження є економічна безпека підприємства. Автором обґрунтовано необхідність забезпечення економічної безпеки організації для її стабільного та сталого розвитку. Розкривається суть економічної безпеки економічних суб'єктів як такий стан захищеності суб'єкта від внутрішніх та зовнішніх факторів, при якому він найбільш ефективно використовує свій потенціал, домагаючись при цьому зниження чи ліквідації існуючих ризиків чи інших обставин з метою захисту від них та досягнення основної мети комерційної діяльності в умовах конкурентного ринку.

Наводиться комплекс заходів спрямованих на вивчення внутрішніх та зовнішніх несприятливих для економіки факторів та ризиків. Відтак, до зовнішніх загроз віднесено: відсутність чіткої концепції, стратегії та програми соціально-економічного розвитку з реально досяжними цілями або надто популістський характер; перманентне відставання у розробці, безсистемність та недосконалість нормативно-правового забезпечення регулювання економіки; надто ризикова кредитно-грошова політика держави у банківській сфері, на фондовому та валютному ринках, неефективна податкова система тощо. До внутрішніх чинників економічної безпеки суб'єктів господарювання виникають у сфері його господарської діяльності віднесено: порушення режиму збереження конфіденційної інформації; вибір ненадійних партнерів та інвесторів; відтік кваліфікованих кадрів; нездатність об'єктивно оцінити кваліфікацію кадрів та їх компетентність; недостатня патентна захищеність; суттєві прорахунки у тактичному та стратегічному плануванні, пов'язані з неправильною оцінкою можливостей підприємства, помилками у прогнозуванні зовнішнього середовища тощо. Було розглянуто основні складові економічної безпеки суб'єктів господарювання. Систематизовано різні визначення економічної безпеки організації, що базуються на різних підходах. Уточнено та сформульовано поняття «економічна безпека».

Ключові слова: економічна безпека, економічні суб'єкти, підходи до визначення економічної безпеки, забезпечення безпеки.

Fomichov K. PECULIARITIES OF THE NATIONAL MECHANISM FOR ENSURING THE SAFETY OF BUSINESS ENTITIES

The article is devoted to the topical problem of ensuring the economic security of organizations. The subject of research is the economic security of the enterprise. The author substantiates the need to ensure the economic security of the organization for its stable and sustainable development. The essence of economic security of economic entities is revealed as such a state of protection of the subject from internal and external factors, in which he most effectively uses his potential, while reducing or eliminating existing risks or other circumstances to protect against them and achieve the main goal commercial activity in a competitive market.

A set of measures aimed at studying the internal and external adverse economic factors and risks. Thus, external threats include: lack of a clear concept, strategy and program of socio-economic development with realistically achievable goals or too populist in nature; permanent lag in development, inconsistency and imperfection of regulatory and legal support for economic regulation; too risky monetary policy of the state in the banking sector, in the stock and foreign exchange markets, inefficient tax system, etc. The internal factors of economic security of economic entities arising in the sphere of its economic activity include: violation of the regime of preservation of confidential information; selection of unreliable partners and investors; outflow of qualified personnel; inability to objectively assess the qualifications of staff and their competence; insufficient patent protection; significant miscalculations in tactical and strategic planning, associated with incorrect assessment of the company's capabilities, errors in forecasting the environment, etc. The main components of economic security of economic entities were considered. Different definitions of economic security of the organization based on different approaches are systematized. The concept of "economic security" is clarified and formulated.

Випуск 12. 2022